

ANDRA ROTARU, ÎN DIALOG CU NICOLAE AVRAM ÎN HYPERION, NR.1-2-3 / 2014 :

written by J de S | 27/04/2014

„Crima este fără început și fără sfârșit”

În 2013, la Casa de editură Max Blecher, în colecția “Plantații” a apărut volumul de poezie “All Death Jazz”, de Nicolae Avram. “All Death Jazz relevă fațetele inepuizabile ale unor dezmoșteniți ai soartei în care, deși nu ne vine ușor, sfârșim prin a ne recunoaște pe noi înșine.” (O. Nimigean) Acesta este primul interviu publicat de Nicolae Avram:

“All Death Jazz” continuă volumul anterior, „Federeii”. Ce a rămas nespus?

Să ne înțelegem : Federeii și All Death Jazz nu sunt decât niște povești. E adevărat, puse în versuri. Când am fost mic, am fost fascinat de Șeherezada. Se știe, ca să nu fie decapitată, regina începe să-i spună proaspătului soț o poveste. Poveste pe care o întrerupe la răsăritul soarelui.

Acum, s-a pus problema dacă voi mai putea continua acest spectacol grotesc - liliac. Violent-fascinant. Dacă, vorba prietenului Ștefan Manasia: „va mai putea să plonjeze în lumea teribilă a federeului”. S-a mers până acolo încât, mi s-a cerut să-mi schimb registrul liric, să regăsesc altfel poezia. În Cântece de sinucigaș(2000) și în Litanii pentru diavol (2006) am încercat să fiu liric. Să pun mască lucrurilor. Podoabe. Tinichele. „Publicate în anii scrierii lor (până în 1990), nu ar fi fost cu nimic mai prejos decât lirica neoexpresionistă a unor Ion Mureșan, Viorel Mureșan, Ion Cristofor”, crede același nemuritor Ștefan Manasia.

Cântece de sinucigaș au fost scrise în perioada adolescenței mele la casa de copii. Au fost citite în cenaclul Saeculum de la Beclean. Manuscrisul a fost girat de regretatul Radu Săplăcan. A câștigat numeroase premii , printre care trei premii

naționale. Cu toate astea, deși în `97 a luat premiul editurii Augusta (Timișoara) la Festivalul de poezie „Nicolae Labiș” de la Suceava, manuscrisul a văzut lumina tiparului abia în 2000 la o editură obscură. În 2000, în poezie, lucrurile au început să se schimbe. Apăruseră teribilia douămiști. Eu veneam, se pare, cu o poezie obosită.

Cu Federeii nu am făcut altceva decât să răsucesc, la sugestia poetului, maestrului și prietenului O. Nimigean, căruia îi sunt recunoscător, cât mai adânc și fără patetism, cuțitul în rană. Am dat la o parte imaginile și am coborât în bolgie. Am lăsat să iasă la iveală monstruoziitatea goală, directă, necosmetizată, din casele de copii ale comunismului românesc. Din care am făcut parte.

În acele vremuri de demult, moartea lua diferite forme și venea de peste tot: dinspre adulții care ar fi trebuit să aibă grijă de copii, dinspre oglinzi, dinspre „prăjiturelele dulci de mălai” etc. Moartea era la fel de prezentă ca viața, trăia la egalitate cu ea.

În acele vremuri, moartea era ceva normal ca și împutitele macaroane cu brânză pe care le primeam aproape în fiecare seară la orfelinat. Chiar din primele zile am auzit tot felul de povești. Cu fete răpite, violate în păduri, în peșteri, cu băieți bătuti și dați de haleală câinilor. Milițienilor.

Când am reușit să-mi deschid ochii, moartea era deja pretutindeni. Sub diferite forme. Îmi amintesc o zi friguroasă de iarnă. Să fi avut vreo zece ani. Stăteam cu băieții pe coridoare. Ne jucam. Cineva făcuse rost de câteva chibrituri. Am ieșit afară și am aprins în spatele clădirii un foc de cartoane. Un băiat mare s-a apropiat pe nevăzute de noi și l-a pălit pe unul dintre băieți, care stătea ghemuit în jurul focului, cu o piatră drept în moalele capului. Copilul s-a prăbușit sub o băltoacă de sânge. Câteva zile mai târziu am auzit că băiatul lovit în cap a fost dus la spital. Și că s-a făcut bine. Eu de atunci nu l-am mai văzut niciodată.

După educatori, pedagogii și băieții mari făceau legea în orfelinat. De la lustruitul podelelor până la a sta capră sau a lua muie, nu era decât un pas. Frumusețea era că torționarii noștri știau să pună ditamai cearceaful pe țambal. Fiind copil nu puteam protesta. În fața bestiiilor nu era altă soluție decât să-ți pleci capul și să ridici mâinile.

Spaima, frica, trauma erau așa de mari încât unii orfelini și-au pierdut mințile. După „eliberare”, nu au reușit niciodată să se integreze în societate. Mulți au

înfundat pușcăria. Alții, nici după 20 de ani de la ieșirea de la casa de copii nu au o casă. Sunt la mila primăriilor și rătăcesc pe stradă după o bucată de pâine.

Autenticitatea din "All Death Jazz" generează multiple fațete, care se extind unele dintr-altele.

În poezie și nu numai, să fii autentic înseamnă să fii tu însuți. Crud și neiertător. Cu Federeii și All Death Jazz mi-am descoperit propria voce. Poezia se naște din adevărul trăit. Fără sentimentalisme și lamentări de doi bani. Am scris All Death Jazz fără teama că am să fiu judecat sau criticat. Știind că nu am ce să pierd. În All Deth Jazz, omul e pervers. Monstruos. Anormal. Vinovat fără să fi greșit cu nimic. Vinovat pentru că a crescut într-o casă de copii. Comunistă. Într-un sistem totalitar.

Isus și-a pierdut autenticitatea în momentul în care s-a dat pe sine preț de răscumpărare.

În All Death Jazz, lucrurile sunt duse mai departe decât în Federeii. A trebuit să fac asta, deoarece riscam să mă repet. Am introdus a treia voce. Trei registre poetice diferite, care o fac „polifonică și seducătoare ca un roman” (Ștefan Manasia). „Poezia se obține, înainte de toate, prin duritate și nuditate stilistică” (Daniel C. Enache).

Volumul este mult mai îngrijit și mai „filtrat liric” (Emanuel Modoc). Mai mult decât atât, am renunțat, deși pare ciudat, la poezie. Sub aceste fațete de care vorbești, Andra, am vrut ca cititorul să descopere această alternanță între grotesc și liliac, între sublim și abject. Între fascinant și ciudat. Am vrut să descopere, în ultimă instanță, ceea ce este mai luminos din partea întunecată. Din noi înșine.

Percepția celorlalți despre federei are șanse să fie schimbată? De ce stigmatul întrece valoarea umană?

Pentru foarte multă lume, a fi de la casa de copii e similar cu borfaș, țigan, păduchios. Handicapat. La școală și pe stradă, oamenii ne arătau cu degetul. În societate, toate sunt bune și frumoase, până află că ești de la casa de copii. Foști colegi de-ai mei și-au ascuns statutul de federeu. De rușine. Trăiesc toată viața cu frica asta în sân. Cu această pată. De parcă ar fi omorât pe cineva. Ca și Oedip.

La lucru, în familie, între prieteni, toate greșelile se pun pe seama că „ești de la

casa de copii”. După zece ani de căsnicie, o federiță a trebuit să-și ia lumea în cap, pentru că bărbatul ei a aflat că „e de la casa de copii”. De atunci nu a mai scos-o din sărăntoacă, curvă, vacă ordinară. Împutită. Și asta după ce i-a dăruit doi copii.

Un federeu ajunge să trăiască o viață paralelă. Pe de o parte, va trebui să suporte viața fără să se plângă, pe de altă parte, este nevoit să-și retrăiască coșmarurile. În tăcere. Pentru că nu va fi înțeles de nimeni.

A pune fierul roșu pe gâtul unor copii discreditează. Devalorizează. Discriminează. Pentru că oamenii se tem. Pentru că sunt ignoranți. Pentru că religia e parvenire și convingerile morale sunt făcute praf.

Percepția, dacă are șanse să fie schimbată? Are, cu condiția ca aproapele să devină un mic Dumnezeu.

“pentru o clipă am crezut că dragostea/m-a vindecat ziua m-am transformat iarăși/ în porc”, scrieți într-un poem. Existau și constante în perioada aceea a „federeismului”?

Paradoxul este că federeu rămâi toată viața. Te naști și mori federeu. În perioada aceea, dragostea era cel mai înspăimântător și mai abject lucru. Dar și cel mai plin de poezie. Era în stare să vindece cele mai atroce dureri. Dar și să le adâncească. Să te facă una cu țărâna. Un federeu suporta orice. Bătăi. Umilințe. Foame. Un singur lucru nu-i plăcea: să-i furi dragostea. Mama aceea care l-a abandonat pe un peron de gară într-o valiză sau care l-a aruncat în tomberonul de gunoi.

Aveam vreo opt sau nouă ani când un orfelin făcuse rost de o fotografie cu o actriță. Credea că e mama lui. Dormea cu fotografia sub cap. Mânca cu ea sub farfurie. De teamă să nu i-o fure cineva. Era extaziat. Când prindea câteva minute libere, dădea fuga la poarta orfelinatului, în speranța că mama aceea din fotografie are să vină să-l vadă. Are să-l ducă acasă. Într-o dimineață fotografia a dispărut. Câteva zile mai târziu l-am întâlnit în curtea orfelinatului. Plin de sânge. Avea ochii scoși.

Și apoi nu înțelegeam, în acele vremuri, de ce iubitele noastre cădeau în plasa celor care trebuiau să aibă grijă de noi, de ce străinul care aducea un sac de boarfe drept „ajutor”, prefera fetițe la micul dejun, de ce băieții mari ne băgau

mâna în chiloți? De ce, ca loc de joacă, preferam țintirimurile? Au trebuit să treacă ani de zile ca să înțeleg că toate acestea se întâmplau fiindcă suntem oameni. Fiindcă semănăm. Crimei.

Din păcate, singura constantă în perioada aceea a federeismului era moartea.

„ce este patria mama tata”?

Patria-i pita cu usturoi mama curvă tata porc beat. Parcă așa ziceam în All Death Jazz. Din câte îmi amintesc, în acele vremuri, roiau prin casa de copii tot felul de oameni ciudați. De obicei îmbrăcați în negru. Noi, copiii, le zicem moartea.

Într-o după-amiază, în timpul orelor de meditație, educatorul nostru care ieșise chemat la telefon, intră în grupă cu doi oameni din aceia siniștri. Moartea în carne și oase. Foarte precipitat, educatorul ne spune să ne pregătim de dictare. Noi, copiii, rupem o foaie din caietul de dictare și așteptăm. Îngroziți. Educatorul zice: răspundeți ce este patria, mama, tata? Eu, cel puțin, nu am auzit niciodată de cuvintele astea: patria. Mama. Tata. Ne uitam ca proștii unul la altul. Singura mamă pe care o știam cu toții era tovarășa Elena Ceaușescu, mamă, iubită, eroină, savantă de renume mondial. Tata: tovarășul Nicolae Ceaușescu, cel mai iubit fiu al poporului, geniu strateg al națiunii. Peste ani, scotocind după o revistă prin biroul educatorului, am dat într-un sertar pe care l-am descuiat cu un briceag, peste lucrările noastre de dictare. De atunci.

Despre patrie am auzit prima dată când, cu gașca, am șterpelit dintr-o biserică, mai multe pâini și o sticlă de vin care se aflau într-un coș cu nuiele. În fața altarului. Împodobit cu sălcii înflorite. Ca să nu fim prinși, am fugit pe dealuri și, în timp ce ascultam poveștile uluitoare ale unui prieten al cărui bunic luptase în al doilea război mondial, mâncam, uitându-ne la luna nouă, pâine cu usturoi sălbatic. Și beam vin.

NICOLAE AVRAM

All Death Jazz

CASA DE EDITURĂ
MAX BLECHER

Ce ați găsit dincolo de ziduri?

Credeam, ca orice orfelin, că am să găsesc o lume mai bună. Din păcate, am găsit străzi pustii, murdare și prăfuite, pe care le băteam zi de zi. După ce ieși de la casa de copii, statul nu te mai ajută cu nimic. De câte ori mă întorceam serile obosit și flămând, găseam poarta orfelinatului închisă. Nu o dată, am primit în loc de adăpost sau o bucată de pâine, un picior în fund și înjurături.

În primul an am dormit într-o căpiță de fân de pe malul râului Someș. Alături de un câine. De multe ori mă ascundeam în cimitir, fiindcă nu aveam de lucru. Căutam compania morților. Cel puțin erau singurii din partea cărora primeam răspunsuri. Ceașcă nu concepea să umbli hai-hui pe străzi. Fără să ai un loc de

muncă. Te săltau tablagiii și îți făceau, cât ai zice pește, dosar pentru canal. Era în anul 1985. Ce altceva puteam găsi decât foamete, frică, dominație, minciună, frig, singurătate, boli, întuneric, tiranie, moarte, alienare, nebunie. Dar, despre toate acestea, într-un viitor roman. Gata pregătit. Pentru tipar.